

PM 2006 RVII (Dnr 326-1355/2006)

Funktionshindersombudsmannens årsrapport för 2005

Borgarrådsberedningen föreslår kommunstyrelsen besluta följande

1. Anmälan av funktionshindersombudsmannens årsrapport för 2005 godkänns med vad som anförs av föredragande borgarråd.
2. Årsrapporten överlämnas till stadens nämnder och styrelser för kännedom.

Föredragande borgarrådet Margareta Olofsson anför följande.

Bakgrund

Varje år ska funktionshindersombudsmannen (FO) redovisa sin verksamhet till kommunstyrelsen, belysa eventuella brister och redogöra för förbättringsarbetet. FO har lämnat sin fjärde årsrapport till kommunstyrelsen, *bilaga*. I rapporten har FO följt upp uppdrag från stadens budget för år 2005 och beaktat dessa utifrån viktiga funktionshindersaspekter. Rapporten redogör för FO:s arbete under det gångna året, redovisar vad som varit positivt under året och ger förslag på strategiska förbättringsåtgärder för stadens handikappolitiska arbete.

Remisser

Ärendet har remitterats till kommunstyrelsens handikappråd.

Kommunstyrelsens handikappråd instämmer i de påpekanden som FO gör i sin årsrapport och tillstyrker alla förslag till åtgärder som framförs i rapporten. Kommunstyrelsens handikappråd ser mycket allvarligt på de brister i myndighetsutövningen som noterats de senaste åren. Enligt rådet måste stadens ledning grundligt sätta sig in i de bakomliggande orsakerna och snabbt vidta adekvata åtgärder för att återställa förtroendet för laglydnaden i stadens förvaltningar.

Mina synpunkter

Funktionshindersombudsmannens årsrapport ger en god bild av hur funktionshindersperspektivet beaktats i staden under verksamhetsåret 2005. Rapporten är vårt viktigaste strategiska underlag för att utveckla det handikappolitiska arbetet i samverkan med handikapporganisationerna. Enligt årsrapporten har medvetenheten och engagemanget i tillgänglighetsfrågor ökat det senaste året, speciellt i facknämnderna och bolagen. Jag konstaterar att staden har tagit vara på förbättringsförslagen i 2004 års rapport och bland annat beslutat om tydliga mål och uppdrag inom tillgänglighetsområdet. Det är mycket glädjande.

I rapporten framkommer synpunkter på myndighetsutövningen, vilket också kommunstyrelsens handikappråd tar upp i sitt yttrande. Jag vill understryka att det aldrig får råda någon tvekan om att ansökningar om insatser enligt LSS och SOL alltid ska prövas

individuellt och att skriftliga beslut alltid ska lämnas. För att få likställighet i staden genomförs utbildningar om riktlinjer och rättspraxis vid flera tillfällen varje år. Eftersom många biståndshandläggare och chefer är nyanställda, kommer höstens utbildningar även att omfatta den etik som ska prägla stadens verksamheter för människor med funktionsnedsättning. Inrättande av funktionshindersinspektörer avser att förbättra kvalitetsuppföljningen i staden och slutbehandlas i samband med budget 2007.

Enligt rapporten måste ambitionsnivån höjas i utbygganden av olika boendeformer, vilket jag instämmer i. Mer än dubbelt så många gruppboenden har byggts under denna mandatperiod jämfört med tidigare mandatperiod. Det har varit möjligt genom vår satsning på ökat bostadsbyggande och byggande av hyresrätter. Fler boenden för olika behov behövs, inte minst mot bakgrund av att staden har icke verkställda beslut och domar om bostad med särskild service boende enligt LSS samt avslag trots behov. Majoriteten har därför i strategiska ärendet beslutat att fortsätta och att intensifiera utbyggnaden av särskilda boendeformer samt att utveckla alternativa boenden och boendestöd. Staden ser kontinuerligt över stöd- och styrmedel för att bygga fler boenden, vilket ger en god grund för fortsatt utbyggnad. Jag vill betona att fler boenden måste planeras framförallt i de områden där det idag planeras och kommer att byggas många bostäder, för att behoven i hela staden och för olika funktionsnedsättningar ska kunna tillgodoses. Stadsdelsnämnderna behöver samverka med varandra och med landstinget för att tillgoda behoven, exempelvis boenden för unga hjärnskadade människor med ett stort omvårdnadsbehov.

Funktionshindersombudsmannen föreslår förbättringsåtgärder inom stadens arbetsmarknadspolitik och personalpolitik, mot bakgrund av den höga arbetslösheten som råder bland människor med funktionsnedsättning. En ny arbetsmarknadsmodell gäller från år 2006, vilket ger staden bättre förutsättningar att anställa människor med funktionsnedsättningar. I strategiska ärendet har beslutats att särskilda insatser ska göras för att minska arbetslösheten bland annat för denna grupp. Det är därför viktigt att nämnder och styrelser använder sig av de nya arbetsmarknadspolitiska stödinsatserna, förbättrar tillgängligheten på de egna arbetsplatserna och underlättar rekrytering av människor med funktionsnedsättning. Det finns goda exempel från andra områden att hämta inspiration ifrån, till exempel ett projekt med ”coaching” för personer med utländsk bakgrund inom utbildningsförvaltningen.

Jag har gott hopp om att den ökade medvetenhet och kunskap som funktionshindersombudsmannen noterar i årsrapporten, implementeringen av det handikappolitiska programmet och den omfattande kompetensutvecklingen i dessa frågor bidrar till att alla nämnder och styrelser tar till vara förbättringsförslagen i årsrapporten.

Jag föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande

1. Anmälan av funktionshindersombudsmannens årsrapport för 2005 godkänns med vad som anförs av föredragande borgarråd.
2. Årsrapporten överlämnas till stadens nämnder och styrelser för kännedom.

Stockholm den 14 juni 2006

MARGARETA OLOFSSON

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Särskilt uttalande gjordes av borgarråden *Sten Nordin* (m) och *Lotta Edholm* (fp) enligt följande.

Situationen för de funktionshindrade i Stockholm är långt ifrån tillfredsställande, vilket också understryks av rapporten. Exempelvis är det fortsatt brist på gruppboendestäder i staden, bristande tillgänglighet och långa väntetider för hjälpmedel. Majoriteten har heller inte lyckats lägga fram några förslag för att förbättra för de funktionshindrade när det gäller arbete och fritid.

Funktionshindersombudsmannen påtalar förbättringsåtgärder på inte mindre än sju omfattande områden. Bland annat att samarbete och samordning inom stadsdelsförvaltningarna måste förbättras, att oklarheter i handläggnings- och kostnadsansvaret försvårar tillgången till adekvata stödinsatser och att det behövs bättre samordning av stöd i ärenden som berör flera kompetensområden. Vidare måste tillförlitligheten i uppgifter beträffande insatser bland annat utifrån rättighetslagen LSS säkerställas.

Särskilt anmärkningsvärt är det faktum att staden fortfarande har en omfattande brist på boenden, inte minst gruppboendestäder, samtidigt som en stor del av stadens investeringsresurser för just dessa bostadsformer förblir outnyttjade. Stadens revisorer har tidigare påpekat behovet av att planering, utbyggnad och finansiering av dessa bostäder bör centraliseras.

Den kvalitet som utlovas i stadens verksamheter liksom den som efterfrågas i stadens upphandlingar måste följas upp. Sammantaget visar FOs rapport på en oroande bild med allvarliga brister i stadens omsorg om de funktionshindrade.

Kommunstyrelsen

Särskilt uttalande gjordes av *Kristina Axén Olin*, *Sten Nordin* och *Rolf Könberg* (alla m), *Lotta Edholm* och *Ann-Katrin Åslund* (båda fp) och *Ewa Samuelsson* (kd) med hänvisning till det särskilda uttalandet av (m) och (fp) i borgarrådsberedningen.

ÄRENDET

Varje år ska funktionshindersombudsmannen (FO) redovisa sin verksamhet till kommunstyrelsen, belysa brister och redogöra för förbättringsarbetet. FO har lämnat sin fjärde årsrapport till kommunstyrelsen, *bilaga*. I rapporten har FO följt upp uppdrag från stadens budget för år 2005 och beaktat dessa utifrån viktiga funktionshindersaspekter. Rapporten redogör för FO:s arbete under det gångna året och ger förslag på förbättringsåtgärder som kan ses som strategiskt viktiga för stadens handikappolitiska arbete.

En förbättring som lyfts fram i årsrapporten är att synen på allas ansvar för handikappaspekter har aktualiserats i stadens styrdokument och att medvetenheten och engagemanget i tillgänglighetsfrågor har ökat i facknämnder och bolag. Det är också positivt att staden har inlett en informationskampanj för att uppmärksamma tillgängliga affärer, nöjen med mera och att satsningen på tillgänglighet har gett påtagliga förbättringar i stadsmiljön. Flera utvecklingsprojekt och omfattande kompetensutveckling har pågått i kompetensfondens regi.

Förslag på förbättringar är åtgärder för att minska arbetslösheten bland personer med funktionsnedsättningar, fortsatt kompetensutveckling i myndighetsutövning, bättre samarbete och samordning inom stadsdelsförvaltningarna samt högre ambitionsnivå för utbyggnad av särskilda boendeformer och utveckling av adekvata stödformer. FO föreslår också att integrerande arbetssätt måste utvecklas inom alla verksamhetsområden, att stadens mål för tillgänglighet måste framgå i långsiktiga dokument som "Vision 2030" och översiktsplanen samt att anvisningar för budgetprocessen måste efterfråga adekvat redovisning av handikappolitiska åtgärder. Tillförlitligheten i uppgifter om insatser bland annat utifrån LSS måste säkerställas och utlovad kvalitet i stadens verksamheter och upphandlad verksamhet måste följas upp.

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande av den 11 mars 2006 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen beslutar att godkänna funktionshindersombudsmannens årsrapport.

REMISSER

Ärendet har remitterats till kommunstyrelsens handikappråd.

Kommunstyrelsens handikappråd framförde på sammanträde den 14 juni 2006 följande synpunkter:

Kommunstyrelsens handikappråd instämmer i de påpekanden som Funktionshinderombudsmannen gör i sin årsrapport. Hennes iakttagelser stämmer väl överens med de erfarenheter som handikappföreningarna i staden och dem de företräder har gjort och alltjämt gör. Rådet tillstyrker därför samtliga förslag till åtgärder som framförs i rapporten.

Såväl i den förra årsrapporten som i den nu aktuella har brister i myndighetsutövningen noterats. Detsamma har stadens revisorer gjort. Alarmerande rapporter har nått vissa handikappföreningar.

Allt fler får avslag på ansökningar om stöd och service, många får tidigare gynnande beslut omprövade och insatserna minskade eller helt indragna, olikheterna i bedömningar mellan stadsdelarna blir allt större. Den enskildes rättssäkerhet är otillfredsställande, muntliga avslag lämnas,

man dröjer många månader med skriftliga beslut, vilket gör att den enskilde inte får möjlighet att överklaga avslagen. Vissa handikappföreningar kan återge närmast skrämmande exempel på dåligt bemötande från enskilda handläggares sida. Allt detta sammantaget gör att kommunstyrelsens handikappråd ser mycket allvarligt på dagens situation och de senaste årens utveckling. Vi anser att stadens ledning grundligt måste sätta sig in i de bakomliggande orsakerna och snabbt vidta adekvata åtgärder för att återställa förtroendet för laglydnaden i stadens förvaltning.

**Funktionshinderombudsmannens
årsrapport
till Kommunstyrelsen**

Avser verksamhetsåret 2005

FUNKTIONSHINDEROMBUDSMANNEN (FO)
RIITTA-LEENA KARLSSON
DNR 326-1355/2006

Innehåll

1	Sammanfattning.....	7
2	Redovisning av FO:s verksamhet år 2005	8
2.1	FO:s roll och arbetssätt	8
2.2	Rådgivning och vägledning	9
2.2.1	Stadens nämnder och bolagsstyrelser	9
2.2.2	Andra myndigheter.....	9
2.2.3	Handikappföreningar och handikappråd	9
2.3	Uppföljning av tidigare förbättringsförslag	9
3	Uppföljning av 2005 års budgetuppdrag med handikappaspekter.....	10
3.1	Förbättra välfärden och de kommunala verksamheterna.....	11
3.1.1	Omsorg om funktionshindrade, individ- och familjeomsorg inklusive socialpsykiatri.....	11
3.1.1.1	Myndighetsutövning och dokumentation	11
3.1.1.2	Laglighet i beslut.....	12
3.1.1.3	God man och förvaltare	12
3.1.1.4	Utbyggnad av bostäder med särskild service	13
3.1.1.5	Socialpsykiatri.....	13
3.1.1.6	Samarbete, samordning och verksamhetsutveckling	14
3.1.2	Pedagogiska verksamheter med funktionshinderaspekter	15
3.1.2.1	Särskolan.....	15
3.1.2.2	Korttidstillsyn	16
3.1.2.3	Elever med nedsatt rörelseförmåga	16
3.1.2.4	Elevhälsoarbete.....	16
3.1.2.5	Samverkan kring barn och ungdomar	17
3.1.3	Idrott, fritid och kultur	17
3.1.4	Personalpolitik och kompetensutveckling.....	19
3.2	Bygga bostäder och utveckla Stockholm.....	19
3.2.1	Tillgänglig stad 2010.....	20
3.2.1.1	Tillgänglighetsprojektet.....	20
3.2.1.2	Kollektivtrafiken.....	20
3.2.1.3	Enkelt avhjälpta hinder.....	20
3.2.1.4	Tillgängliga bostäder	21
3.2.1.5	Näringslivet	21
3.2.1.6	Tillgänglig information	21
3.2.2	Arbetsmarknadspolitik.....	22
3.2.2.1	Arbetsmarknadspolitiska dokument	22
3.2.2.2	Arbetslöshet och funktionsnedsättning.....	22
3.2.2.3	Aktuella åtgärder.....	23
3.3	Göra Stockholm till en ekologiskt hållbar storstad.....	24
3.4	Bryta segregation och fördjupa demokratin	24
3.4.1	Demokrati, jämställdhet och integrationspolitik	24
3.4.2	Funktionsnedsättning och tillgänglighet.....	24
3.5	Ta ansvar för ekonomin	25
3.5.1	Resursfördelning och uppföljning av kostnader	25
Bilaga 1 / Instruktion för Stockholms stads funktionshinderombudsman		28
Bilaga 2 / Statistik - Telefonsamtal samt informations- och samarbetsmöten		29

Sammanfattning

Funktionshinderombudsmannen (FO) har följt upp uppdrag från stadens budget för år 2005 och beaktat dessa utifrån viktiga funktionshinderaspekter. Rapporten redogör för FO:s arbete under

år 2005 och ger förslag på förbättringsåtgärder som kan ses som strategiskt viktiga för stadens handikappolitiska arbete.

Positiv utveckling:

Synen på allas ansvar för frågor med handikappaspekter har aktualiserats i stadens styrdokument. Medvetenheten och engagemanget i tillgänglighetsfrågor har ökat speciellt inom flertalet av stadens facknämnder och bolag. En informationskampanj har startat för att uppmärksamma betydelsen av tillgängliga affärer, nöjen med mera. Den fleråriga satsningen på tillgänglighetsåtgärder i gatu- och parkmiljöer har gett påtagliga förbättringar i stadsmiljön. Flera utvecklingsprojekt och omfattande kompetensutvecklingsinsatser har pågått i kompetensfondens regi.

Förslag på förbättringsåtgärder:

Arbetsmarknadspolitiska åtgärder måste beakta arbetslösheten bland personer med funktionsnedsättningar. Det behövs analyser av arbetsmarknadssituationen för personer med funktionsnedsättningar. Kunskap om redan befintliga arbetsmarknadspolitiska stödinsatser behöver öka. Tillgänglighet på stadens egna arbetsplatser måste uppmärksammas och attityderna till rekrytering av medarbetare och praktikanter med funktionsnedsättningar måste förbättras.

Myndighetsutövningen måste beakta den enskildes rätt till individuell behovsprövning. Det förekommer att insatserna avslutas eller avvisas och att brukaren saknar företrädare som har tillräckliga kunskaper om lagstiftning och om besvärsmöjligheter. Fortsatt kompetensutveckling i myndighetsutövning är nödvändig för att likvärdig bedömning i staden ska kunna uppnås.

Samarbete och samordning inom stadsdelsförvaltningarna måste förbättras. Oklarheter i handläggnings- och kostnadsansvaret försvårar tillgången till adekvata stödinsatser. Det behövs bättre samordning av stöd i ärenden som berör flera kompetensområden.

Utbyggnad av särskilda boendeformer och utveckling av adekvata stödformer för personer med funktionsnedsättningar måste ske med högre ambitionsnivå för att beslutade insatser ska kunna verkställas inom rimlig tid.

Integrerande arbetssätt måste utvecklas inom samtliga verksamhetsområden så att särlösningar används i undantagsfall och endast utifrån brukarens bästa. Idrotts-, fritids- och kulturaktivitetens förmåga att uppfylla målen att integrera barn och ungdomar med funktionsnedsättningar i ordinarie verksamheter behöver följas upp och analyseras.

Stadens mål för tillgänglighet måste framgå även i det långsiktiga arbetet i dokumentet "Vision 2030" och i översiktsplanen. Tillgänglighetskrav måste beaktas vid markupplåtelse och i exploateringsavtal. Kunskap om hur stadens kulturmärkta miljöer kan göras tillgängliga måste öka.

Anvisningar för budgetarbete och verksamhetsuppföljning måste efterfråga adekvat redovisning av handikappolitiska åtgärder. Tillförlitligheten i uppgifter beträffande insatser bland annat utifrån rättighetslagen LSS måste säkerställas. Kvalitet som utlovas i stadens verksamheter liksom den som efterfrågas i stadens upphandlingar måste följas upp.

Redovisning av FO:s verksamhet år 2005

FO:s roll och arbetssätt

Stockholms stad kommunfullmäktige beslutade år 2000 att inrätta en funktionshinderombudsman (FO). Kommunstyrelsen (KS) fastställde år 2001 en instruktion (bilaga 1) för FO:s verksamhet och tjänsten tillsattes år 2002. FO har organisatorisk tillhörighet till Stadsledningskontoret och är från den 1 juli 2005 placerad i Valfärd och utbildningsavdelningens stab. För funktionshinderombudsmannens kostnader för år 2005 avsattes 1 mnkr.

FO har i uppgift att bevaka stadens verksamheter och engagera sig i frågor som berör samtliga typer av funktionsnedsättningar i alla åldersgrupper.

FO skall arbeta strukturellt och övergripande samt vara en resurs och ett komplement för stadens nämnder och styrelser.

FO ska agera inom fyra huvudområden; omvärldsbevakning, uppföljning, samarbete/samverkan samt därutöver vara ett forum för människor med funktionsnedsättningar, deras anhöriga och organisationer. FO agerar inte som ombud eller företrädare för enskilda och överprövar inte ansvariga nämnders beslut.

FO har i uppgift att i anslutning till sina arbetsuppgifter informera om den statliga handikappombudsmannen (HO) och tydliggöra skillnaden i förhållande till den kommunala funktionen.

FO skall årligen avge en rapport till kommunstyrelsen. Denna rapport skall enligt instruktionen innehålla 1) redovisning av årets verksamhet, 2) belysning av brister och 3) redogörelse för förbättringsarbetet.

I budget för år 2005 uppges att stadens FO ska fungera som en kunskapsresurs för stadens alla förvaltningar. FO ska vara rådgivande och följa upp stadens efterlevnad av lagstiftning, policy och riktlinjer samt föreslå förbättringsåtgärder. FO har under år 2005 prioriterat uppgiften att informera och upplysa om stadens handikappolitiska program enligt fullmäktiges beslut.

Rådgivning och vägledning

Rådgivning till enskilda har skett via telefonsamtal och per brev. Totalt har 822 telefonsamtal inkommit år 2005. Dessa har i huvudsak handlat om information, utbildning och samarbete, 63 %. Rådgivning kring myndighetsutövning utgjorde 22% och tillgänglighetsfrågor 15 % i de inkommande rådgivningssamtalen. De 118 brev/skrivelser, som har kommit in från allmänheten, har i huvudsak berört myndighetsutövning och tillgänglighet.

FO har deltagit i totalt 285 olika samarbets- och informationsmöten i huvudsak inom staden förvaltningar (bilaga 2).

Stadens nämnder och bolagsstyrelser

Allt fler av stadens förvaltningar anlitar FO som rådgivare och informatör i frågor med handikappaspekter. Kontakten med stadens bolag har ökat under år 2005. Kontakter kring tillgänglighetsfrågor, arbetsformer med handikappråd och arbetet utifrån stadens handikappolitiska program har varit huvudfrågor i kontakterna med stadens förvaltningar och bolag.

Andra myndigheter

FO har haft samarbetskontakter med statliga myndigheter och regionala samarbetspartners inom olika samhällssektorer beträffande förhållanden för personer med funktionsnedsättning inom staden. Samarbetet har främst skett med Länsstyrelsen i Stockholms län, Försäkringskassans länsorganisation i Stockholms län, Handikappombudsmannen och dess Tillgänglighetscentra som sedermera tillhör den nybildade myndigheten för handikappolitisk samordning (Handisam) samt med Stockholms läns landstings rehabiliterings- och habiliteringscenter.

Den statliga myndigheten Handikappombudsmannen (HO) bevakar rättigheter och intressen för människor med funktionsnedsättning utifrån fyra olika diskrimineringslagar. HO får anmälningar om bristande tillgänglighet och om olika typer av diskriminering. FO hänvisar individuella anmälningsärenden till HO. Under år 2005 tog HO emot totalt 652 anmälningar från personer boende i staden. De flesta av anmälningarna berörde brister i tillgänglighet. Därutöver förekommer anmälningar utifrån gällande diskrimineringslagstiftning.

Diskrimineringskommittén (SOU 2006:22) har föreslagit att de statliga ombudsmännen blir en myndighet som bevakar diskrimineringsfrågor i Sverige. Även bristande tillgänglighet föreslås omfattas av diskrimineringskyddet.

Handikappföreningar och handikappråd

FO har haft kontakter med stadens handikappråd och med de lokala handikapporganisationerna Handikappföreningarnas samarbetsorgan (HSO – Stockholm) och dess 27 medlemsföreningar, De handikappades riksförbund (DHR – Stockholmsföreningen) och Synskadades riksförbund (SRF - Stockholms stad). Samarbetskontakter har i vissa frågor även ägt rum med handikapporganisationer på läns- och riksnivå.

FO har under år 2005 informerat handikapporganisationer och stadens 32 handikappråd om stadens handikappolitiska program. Därutöver har FO varit behjälplig med information och stöd i anslutning till handikapprådets arbete utifrån de nya instruktionerna för stadens handikappråd som började gälla från år 2005.

Uppföljning av tidigare förbättringsförslag

I FO:s årsrapport avseende 2004 föreslogs följande förbättringar:

**Tillgänglighet: Tydliga budgetuppdrag i tillgänglighetsarbete och samordnad projektor-
ganisation samt byggreglernas efterlevnad.**

Aktuellt år 2005: Kommunfullmäktiges budget inför verksamhetsåret 2006 anger ett antal viktiga mål och konkreta uppdrag inom tillgänglighetsområdet och anger det handikappolitiska pro-

grammet som ett styrdokument samt påtalar alla sektorers ansvar. Tillgänglighetsprojektet ingår sedan 2005 i trafikinämndens verksamhetsområde och tillgänglighetsarbetet i staden ska utvärderas under 2006. Kontroll av byggreglers efterlevnad är ett viktigt utvecklingsområde. Information till näringsidkare och rådgivning om god tillgänglighet har intensifierats bland annat med hjälp av kampanjen kring S:t Julian utmärkelsen.

Kvalitet i myndighetsutövning och i verksamheter: Hög kompetens och utbildning i myndighetsutövning, bättre uppföljning av kvalitet samt samarbete och samverkan.

Aktuellt år 2005: Stadens biståndshandläggare har erbjudits omfattande kompetensutvecklingsinsatser. Trots detta är rättssäkerheten för den enskilde inte alltid tillgodosedd beträffande lika behandling i hela staden. Detta gäller både verkställighet av beslut och dokumentation av insatsernas utförande. Omfattande kompetensutveckling har startat och pågår inom stöd- och serviceverksamheter.

Uppföljning av kvaliteten i myndighetsutövningen och i handikappomsorgens verksamheter behöver förbättras. Socialtjänstnämnden har föreslagit att staden förstärker uppföljningsarbetet inom stöd- och service för personer med funktionsnedsättning genom att inrätta särskilda inspektörsfunktioner.

Samarbete mellan staden och landstinget beaktas kring barn och ungdomar i behov av särskilt stöd samt inom socialpsykiatri. Inom stadens egna verksamheter kvarstår brister i samarbete och samordning när det gäller ansvaret för stöd till personer med funktionsnedsättningar.

Planering och utbyggnad: Samordning kring utbyggnad av särskilda boendeformer.

Aktuellt år 2005: Projektering och genomförande av nya särskilda boendeformer har fortsatt med stöd av centrala stimulansbidrag. Utbyggnadstakten har dock inte ökat i tillräcklig omfattning under 2005 trots att staden hade både icke verkställda domar och beslut om bostad med särskild service enligt LSS och stimulansbidrag för utbyggnad kvarstår.

Arbetsmarknad och fritid: Arbetsmarknadssituationen och tillgång till meningsfull fritid för personer med funktionsnedsättningar.

Aktuellt år 2005: Arbetsmarknadspolitiska åtgärder beaktar funktionshinderaspekter och arbetslösheten bland personer med funktionsnedsättningar i mycket liten omfattning. Frågan beaktas inte i tillräcklig omfattning varken i stadens interna personalpolitik eller i stadens arbetsmarknadspolitiska åtgärder för medborgarna.

En utredning, som beställdes av stadsledningskontoret, behandlade fritidssituationen för barn och ungdomar med funktionsnedsättningar. Utredningen blev klar under 2005, men inga beslut har fattats i frågan. I utredningen föreslogs bättre samordning inom fritidssektorn.

Uppföljning av 2005 års budgetuppdrag med handikappaspekter

FO följer upp de budgetuppdrag för år 2005 som berör särskilt viktiga områden för stadens medborgare med funktionsnedsättning.

Enligt budget år 2005:

Mandatperiodens politik skall utformas utifrån fem övergripande inriktningsmål för ökad rättvisa, förbättrad välfärd och en ekologiskt hållbar utveckling. De fem övergripande inriktningsmålen skall genomsyra alla stadens verksamheter:

1. Förbättra välfärden och de kommunala verksamheterna
2. Bygga bostäder och utveckla Stockholm
3. Göra Stockholm till en ekologiskt hållbar storstad
4. Bryta segregation och fördjupa demokratin
5. Ta ansvar för ekonomin

Samtliga av dessa övergripande inriktningsmål har betydande handikappaspekter:

Målet att förbättra välfärden och bygga bostäder innehåller handikappolitiska krav på stödinsatsernas utformning och kvalitet samt bostadsbebyggelsens tillgänglighet. Skapandet av en ekologiskt hållbar storstad förutsätter lösningar som tar hänsyn till tillgänglighet och användbarhet för medborgare med funktionsnedsättning.

Att bryta segregation och fördjupa demokratin samt att åstadkomma tillgång till lönearbete och meningsfull sysselsättning är den allra viktigaste insatsen för att bryta det utanförskap som många människor med funktionsnedsättning lever i.

Det handlar om det ekonomiska ansvarstagandet på sikt när medvetna satsningar och investeringar görs för att människor med funktionsnedsättningar blir mindre beroende av sådana insatser som behövs för att kompensera otillgänglighet och utanförskap.

Förbättra välfärden och de kommunala verksamheterna

Budget för år 2005 uppger att insatser behöver göras för att förstärka välfärden och utveckla kvaliteten inom vård, skola och omsorg samt att förebyggande åtgärder ska prioriteras. Kompetensförsörjningen ska säkras och kompetensutveckling erbjudas medarbetarna.

Omsorg om funktionshindrade, individ- och familjeomsorg inklusive socialpsykiatri

Enligt budget år 2005 /Omsorgen om funktionshindrade:

Bra omsorg, vård och service ska garanteras för alla personer med funktionshinder oavsett var i staden de bor. Insatserna inom omsorgen ska utformas med respekt för den enskildes önskemål och val så att de utgör ett stöd för den enskilde att leva ett så normalt liv som möjligt.

Överförmyndarnämnden ska så långt möjligt motverka rättsförluster för personer som inte kan tillvarata sina intressen, exempelvis personer med funktionsnedsättningar som har god man eller förvaltare förordnad för sig.

Stadsdelsnämnderna ska verka för om- och nybyggnation av gruppboendestäder men även alternativa boendeformer. Staden ska göra en översyn av utbyggnadsbehovet samt styrnings- och resursfrågan. Genomförandegruppernas arbetssätt med bostäder med särskild service ska ses över.

Enligt budget år 2005/ Individ- och familjeomsorg med socialpsykiatri:

Planeringen och utbyggnaden av särskilda boendeformer och utvecklingen av sysselsättning för personer med psykiska funktionshinder ska fortsätta.

Socialtjänstnämnden ska stärka samarbetet mellan staden och landstinget, ansvara för utvecklandet av fler boendeformer, stödja stadsdelsnämndernas arbete för meningsfull sysselsättning, utvärdera verksamheten med personliga ombud, verka för en förmedling av olika arbets- och sysselsättningstjänster samt stödja anhöriga till personer med psykiskt funktionshinder.

Uppsökande arbete för psykiskt funktionshindrade ska utvecklas, den enskildes egna engagemang, inflytande och delaktighet ska öka. Barn till föräldrar med psykiska funktionshinder och med missbruksproblem och andra barn som far illa ska uppmärksammas.

Myndighetsutövning och dokumentation

Information, upplysning och individuell planering ingår i korrekt myndighetsutövning. Socialtjänstförvaltningen har under 2005 producerat en ny informationsbroschyr "Stöd och service till personer med funktionsnedsättning". Däremot saknas tillgång till samlad aktuell information om stadens utbud när det gäller särskilda boendeformer, daglig verksamhet, korttidstillsyn, fritidsaktiviteter mm. Denna möjlighet efterfrågas av stadens handläggare som ett tidsbesparande hjälpmedel i sökandet av lämpliga stödformer. Allmänheten efterlyser information om verksamhetsutbud och önskar samlade uppgifter förslagsvis på en lättåtkomlig plats på stadens webb.

Uppsökande verksamhet har startat inom stadens socialpsykiatri. Uppsökande arbete utifrån behov hos personer med funktionsnedsättningar förekommer i mycket ringa omfattning i stadens verksamheter. Uppsökande insatser regleras både i socialtjänstlagen, SoL och i Lagen om Stöd och Service för vissa funktionshindrade, LSS.

Enligt Länsstyrelsens uppföljning är Stockholms stad en av de sämre i länet vad gäller individuella planer enligt LSS. I revisionsrapporten "Rättssäkerhet för personer med funktionshinder inom tre stadsdelsnämnder i Stockholm" (nr 2005:15) framförs att andelen personer som begär att få individuell plan enligt LSS bör öka. Från stadsdelsnämndernas dokumentation bör framgå att information om möjligheten att begära en individuell plan har lämnats.

Revisorerna har uppmärksammat brister i genomförande och dokumentation av insatsen kontaktperson och daglig verksamhet. Stadsdelsnämnderna behöver vidareutveckla sina uppföljningssystem för hur beslutade insatser genomförs. Det saknas också rutiner för kontroll av utfö-

rardokumentation. Staden har under året påbörjat utbildningsinsatser i dokumentation och anmälningsskyldighet.

Laglighet i beslut

I en fördjupad studie av verkställda LSS-insatser år 2004, som beställdes av stadsledningskontoret, framkommer uppgifter från stadsdelsförvaltningarnas handläggning att det fanns en ökad restriktivitet i beviljandet av insatser för boende i gruppboendestäder. Detta gäller både beviljandet av kontaktperson och ledsagning. Daglig verksamhet för personer över 65 år i LSS-personkretsar 1 och 2 ges inte i samma utsträckning som tidigare.

Enligt lagstiftningen och stadens riktlinjer avser insatsen kontaktperson stöd av en medmänniska som inte bör tillhöra personal i den berörda personens vardagsverksamheter. Fritidsaktiviteter ska tillgodoses av personalen i gruppboendestaden men det ska vara möjligt att ansöka om kompletterande ledsagning om behovet *faktiskt* inte tillgodoses.

Det förekommer att insatserna ledsagning och kontaktperson enligt LSS avslutas eller att ansökan avvisas med motivering att personalen i gruppboendestaden ska tillgodose behoven och den individuella prövningen uteblir. Allt fler anhöriga, närstående och gode män har under året påtalat försämringar i tillgång till fritidsaktiviteter för boende i gruppboendestäder.

Personer över 65 år med omfattande funktionsnedsättningar kan i vissa fall omfattas av LSS likaså personer med svåra psykiska funktionsnedsättningar. LSS-kompetens behöver höjas såväl inom äldreomsorgen som inom socialpsykiatri.

Länsstyrelsen har ett regeringsuppdrag att följa upp antalet domar, avslag trots behov och antalet icke verkställda beslut inom äldre- och handikappomsorgen. Länsstyrelsen har även ett pågående regeringsuppdrag att följa upp lagligheten i kommunernas bedömning av LSS-insatser utifrån hur kommunernas riktlinjer är utformade.

Uppgifter om ej verkställda LSS-beslut gällande Stockholms stad:

2004: Ej verkställda beslut 109, ej verkställda domar 8, avslagsbeslut trots behov 6.

2005: Ej verkställda beslut 100, ej verkställda domar 6, avslagsbeslut trots behov 9 (uppgifter för år 2005 är preliminära).

De flesta icke verkställda beslut enligt LSS berör kontaktpersoner och bostad med särskild service. Icke verkställda domar och avslag trots behov handlar i huvudsak om bostad med särskild service för vuxna och förutsätter aktiv projektering och utbyggnad. I samband med socialtjänstförvaltningens uppföljning av behovet av särskilda boendeformer framkom att staden har ett flertal personer i åldrar under 65 år placerade på sjukhem i väntan på lämplig boendeform enligt LSS. Detta är oacceptabelt utifrån LSS.

Tillgång till kontaktpersoner förbättrades betydligt efter socialtjänstförvaltningens rekryteringskampanj år 2003-2004. Aktivt rekryteringsarbete samt stöd och handledningsträffar för befintliga kontaktpersoner ansågs vara viktigt för att tillgång till kontaktpersoner skulle kunna säkerställas. Stadsdelnämnderna hade återigen vid årsskiftet 2005-2006 ett sextiotial icke verkställda beslut om kontaktperson.

Från revisionsrapporten (nr 2005:15) framgår att beslut om kontaktperson inte alltid verkställs inom rimlig tid. Behovet av ändamålsenlig organisation för kontaktpersonverksamheten lyfts fram i revisionsrapporten.

God man och förvaltare

Staden hade drygt 1600 huvudmän mellan 18 - 64 år som hade god man vid årsskiftet 2005/2006. I ungefär 350 fall fanns förvaltare och cirka 70 personer hade blandade förordnanden med god man och förvaltare. De flesta huvudmännen under 65 har ett intellektuellt eller psykiskt funktionshinder. Förvaltarskap är oftast aktuellt för personer med psykiska funktionshinder i kombination med missbruksproblem.

Stockholms stad finansierar verksamhetslokal för God man- och förvaltarförening i Stockholms län (GMF). Föreningen har ca 450 gode män/förvaltare som medlemmar varav de flesta har uppdrag inom Stockholms stad. Föreningen informerar, utbildar samt ger råd till sina medlemmar. Gode män och förvaltare måste ha tillräckliga kunskaper i gällande lagstiftning för att rättsförluster för den enskilde ska kunna undvikas. De bör aktivt bevaka brukarens intressen beträffande korrekt myndighetsutövning och att rättslig prövning kommer till stånd när så behövs.

Antalet huvudmän i yngre åldrar och med olika typer av funktionsnedsättningar ökar. Föreningen önskar mer stöd av och samarbete med överförmyndarförvaltningen för att kunna öka kompetensen hos gode män, skapa en stödjande hemsida och organisera krishanteringsstöd för gode män och förvaltare. FO har samarbetat med föreningen bland annat genom utbildningsinsatser. Revisorerna har senast i samband med Överförmyndarnämndens Årsrapport 2004 (nr 2005:36) påtalat att överförmyndarnämnden inte uppfyller sina åtaganden när det gäller arvodesutbetalningar till gode män och förvaltare. Detta kan ha negativ inverkan på såväl avgångar som nyrekrytering av gode män och förvaltare. GMF och stadens handläggare framhåller tidvis långa väntetider för en ny god man/förvaltare.

Utbyggnad av bostäder med särskild service

Trots att det finns stimulansbidrag att tillgå sker inte utbyggnad av särskilda boendeformer i önskvärd omfattning. För utbyggnad av särskilda boendeformer för människor med fysiska och psykiska funktionsnedsättningar kvarstod vid årsskiftet 2005/2006 ännu ca 110 mnkr för utbyggnad av bostäder med särskild service. För utbyggnad för hemlösa med psykiska funktionsnedsättningar kvarstod ytterligare ca 90 mnkr.

Enligt socialtjänstförvaltningen är det viktigt att staden har en ambitiös planeringsnivå för utbyggnad eftersom det sker fördröjningar i bostadsproduktionsprocessen då byggplaner ändras och en del projekt avskrivs. Genomförandegruppen har lyft fram problemet med att ambitionen att bygga ut utifrån stadens behov kan hamna i konflikt med finansiering för driften och rädslan för ökade kostnader för den aktuella stadsdelsnämnden.

Stadens revisorer har redan tidigare (rapport nr 2004:1) påpekat att planering och utbyggnad och även finansiering av bostäder med särskild service måste ingå i den centrala planeringen. Revisorerna påtalar att brister i planering och framförhållning är den största orsaken till icke verkställda beslut och domar.

Under år 2005 färdigställdes 82 nya lägenheter enligt LSS varav 24 till socialpsykiatri. Under åren 2001 – 2005 har färdigställts totalt 344 lägenheter varav 79 till socialpsykiatriens behov.

Socialtjänstförvaltningens förfrågan till stadsdelsförvaltningarna i slutet av år 2005 visade på följande behov av bostäder med särskild service enligt LSS: Drygt 200 personer uppskattades ha ett omedelbart bostadsbehov, varav ca 140 var i behov av gruppboende. Därutöver bedömdes ytterligare ca 200 personer ha bostadsbehov inom 2-3 år varav ca 160 behöver gruppboende.

Vid utgången av 2005 hade Stockholms stad 86 personer med utvecklingsstörning placerade i kommuner utanför Stockholm med så kallade utomlänsplaceringar där staden behåller betalningsansvaret under 2006. Socialtjänstförvaltningen fortsätter med förberedelser för värdigt överlämnande av ansvaret till de aktuella kommunerna utifrån principen för det statliga LSS-utjämnningssystemet och när personen/personens företrädare så önskar.

Länsstyrelsens rapport "Nästan hemma" har följt upp beslut om insatser om bostad med särskild service i annan kommun, alltså 17 A § LSS. Denna insats förekommer mest inom Stockholms stad vid jämförelse med hela landet. Placeringar i boenden utanför den egna kommunen enligt 17A § LSS beror i regel på brist på alternativ i Stockholms stad och placeringen görs i väntan på ett bättre lokalt alternativ.

Utbyggnadstakten måste öka och svara mot behovet inom staden. Systemet för förmedling av särskilda boenden behöver effektiviseras. Översyn av ansvar och organisation för genomförandegruppernas arbete pågår.

Tendensen är att gruppboendebeståndet behövs till personer med mer omfattande stödbehov och därutöver finns behov av utveckling av stödformer för personer med lindrigare funktionsnedsättningar. Staden behöver inhämta råd från länsstyrelsen i samband med stadens utvecklingsarbete. I arbetet med det nya resursfördelningssystemet för personkrets 1 och 2 enligt LSS ingår uppdraget att genom resursfördelningssystemet stimulera till variation i stödformer. Allt fler unga med lindrig utvecklingsstörning eller med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar framhåller behovet av en fristående särskilt anpassad bostad med tillgång till flexibelt och kompetent stödteam såsom boendestöd, LSS-team eller liknande.

Socialpsykiatri

Verksamheten med personliga ombud för personer med psykiska funktionshinder har följts upp och utvärderats av Socialstyrelsen och länsstyrelserna. Rapporter har visat en positiv utveckling.

Förekomsten av personliga ombud har inneburit ökade möjligheter att ge stöd till den enskilde. Personliga ombud har underlättat i kontakter med myndigheter och i samordning av insatser. I staden finns totalt 26 personliga ombud (PO) som är finansierade med statsbidrag. Uppföljning av PO-verksamheten har pågått under 2005 och avslutas under våren 2006.

Under år 2005 startade ett omfattande utvecklings- och kompetensutvecklingsarbete inom socialpsykiatri i staden med stöd av både statliga projektmedel och medel från kompetensfonden. Bland annat startade 26 s.k. Milton-projekt inom staden, dessa redovisas regelbundet i informationsbladet "Socialpsykiatri i Stockholms stad" som ges ut av socialtjänstförvaltningen, kompetensfonden och dess projekt Kunskapscentrum för Sociala insatser vid psykiska problem (KSI). Socialtjänstförvaltningen har påbörjat revidering av gällande riktlinjer "Stadens insatser för personer med psykiska funktionshinder" och riktlinjer för utförardokumentation är framtagna. Planering för en kartläggning av antalet personer med psykiska funktionsnedsättningar utifrån definitionen i psykiatrireformen har påbörjats. Även en plan för genomförandet av en omfattande behovsinventering är under bearbetning inom socialtjänstförvaltningen. Dessutom har underlag för sammanställning av stadens verksamheter inom socialpsykiatri påbörjats för att dessa ska kunna presenteras på en kommande hemsida inom ovan nämnda projektet KSI.

Samarbete, samordning och verksamhetsutveckling

Socialstyrelsens "Årsrapport 2005-Handikappomsorg" påtalar behovet av kunskap om gränsöverskridande konsekvenser av olika aktörers insatser. Rapporten framhåller kunskap om sammanlagda effekter av olika samhällsinsatser. Bra rehabilitering, en aktiv lokal arbetsmarknadspolitik och fysisk tillgänglighet kan leda till minskade behov av socialtjänstens insatser.

Gränsöverskridande samarbete och utnyttjandet av olika kompetenser har brister inom stadens stöd och service. Oklarheter kring ansvarsfördelningen förekommer oftast mellan handikappomsorg, individ- och familjeomsorg och socialpsykiatri. Förvaltningarnas avdelningar har återkommande tvister i ansvarsfördelning för stöd- och serviceinsatser för personer med funktionsnedsättningar inte minst beträffande kostnadsansvaret. Dessa problem drabbar särskilt personer med neuropsykiatriska diagnoser.

Det är oacceptabelt att personer i utsatta situationer och i behov av insatser enligt rättighetslagen LSS tvingas i vissa fall till att själva söka runt inom förvaltningarnas enheter. Kreativa samverkanslösningar och överenskommelser kring ansvarsfördelningen måste utvecklas.

Ansvar för övergripande samordning och uppföljning inom stöd och service för personer med funktionsnedsättning finns både inom stadsledningskontoret och inom socialtjänstförvaltningen. Det är angeläget att ansvarsfördelningen tydliggörs och att kompetenser inom funktionshinderområdet används i samordnings- och uppföljningsarbetet. Socialtjänstnämnden har föreslagit att staden ska förstärka uppföljningsarbetet inom stöd och service för personer med funktionsnedsättning genom att inrätta särskilda inspektörsfunktioner. Rapporteringsrutiner för både funktionshinderombudsmannens och de föreslagna inspektörsfunktionernas arbete behöver ses över och samordnas.

Det otidsenliga och "vårdpräglade" och "omhändertagande" uttrycket "vård och omsorg om funktionshindrade" bör i stadens officiella bruk ändras till "stöd och service till personer med funktionsnedsättningar" som på ett tidsenligt sätt uttrycker bredden av stadens stöd och service från de allra enklaste av serviceinsatserna till mycket omfattande stödinsatser som riktas till personer med olika grader av funktionsnedsättningar.

FO:s synpunkter :

Fortlöpande kompetensutveckling i myndighetsutövning är nödvändigt för lika behandling inom staden. Efterlevnad av lagar och stadens riktlinjer måste betonas.

Samarbete och samordning av stöd och service till personer med funktionsnedsättningar måste förbättras inom stadens förvaltningar.

Samlad information om stadens stödformer och särskilda resurser måste göras tillgänglig för stadens medborgare och för stadens handläggare och personal.

Arbetsmetoder för individuell planering och dokumentation måste utvecklas och kunskap om LSS inom äldreomsorgen och inom socialpsykiatri måste öka.

Utbyggnadstakten gällande särskilda boendeformer för personer med funktionsnedsättningar måste öka.

Nya stödformer i kombination med servicebostad eller annan anpassad bostad måste utvecklas som komplement till gruppboheter.

Uppföljningen av kvalitetskraven i verksamheterna måste förbättras.

Rapporteringsrutiner för funktionshinderombudsmannens och de föreslagna inspektörernas arbete måste ses över och samordnas.

Uttrycket ”vård och omsorg om funktionshindrade” bör även i stadens officiella bruk ändras till ”stöd och service till personer med funktionsnedsättningar”.

Pedagogiska verksamheter med funktionshinderaspekter

Enligt budget för år 2005:

Varje stadsdel ska erbjuda en icke-kommersiell träffpunkt för ungdomar och alla barn ska erbjudas någon form av verksamhet i närområdet. Berörda stadsdelsnämnder ska fortsätta med pilotprojekt med fritidsklubbar under 2005. Unga människors inflytande över den egna vardagen ska förbättras genom konkreta insatser i stadsdelarna.

Alla stockholmsbarn, 9-16 år, som så vill, ska erbjudas en plats på kollo. Alla elever i F-åk 6 ska erbjudas en stimulerande och trygg skolbarnsomsorg. Integreringen mellan särskolan och övrig skolverksamhet ska öka.

Skolverket har på regeringens uppdrag genomfört en omvärldsanalys för att belysa frågor som påverkar skolans möjlighet att uppnå de övergripande handikappolitiska målen. Rapporten 270/2005 ”Handikapp i skolan” konstaterar att elever med lätt identifierade, oftast fysiska funktionshinder i allmänhet är inkluderade i svenska skolor. Förskoleverksamheter arbetar bra med barn med funktionsnedsättningar.

Rapporten beskriver att en svag tilltro till elevernas utvecklingsförmåga leder till fler sårlosningar. Ökning av hemundervisning, särskilda undervisningsgrupper och nivåindelningar segregerar elever med svårigheter. Specialpedagogernas samordnade, handledande och konsultativa uppgift bör förstärkas. Valfungerande elevhälsoteam med deltagande skolledare, som hävdar de svagastes rätt till skolans samlade resurser, är en förutsättning för genomförandet av de handikappolitiska målen enligt Skolverkets rapport.

Stadens elever med rörelsenedsättningar har svårigheter i de gamla och otillgängliga skollokaler. Medvetet tillgänglighetsarbete i stadens skolor har stor betydelse för integrering av elever. Stadens skolinspektörer konstaterar att specialpedagoger används oftast som speciallärare för elever med inlärningssvårigheter och mer sällan som stöd eller handledning till övriga lärare för att utveckla sin undervisning. Elevhälsoteam har sällan någon form av strategi för att följa upp och utvärdera resultatet av gjorda insatser, enligt skolinspektörsrapporten 2004/2005.

Särskolan

Resurser och ansvaret för obligatorisk särskola, skolbarnsomsorg och förskoleklasser inom särskolan samt korttidstillsyn har flyttats till stadsdelsnämnderna under år 2005. Utbildningsnämnden ansvarar som tidigare för den frivilliga särskolan inom gymnasiet och vuxenutbildningen. Utbildningsnämnden ansvarar också för beslut om mottagande i särskolan, bedömning av behovsgrupp, visst specialiststöd samt rekvisering och hantering av statsbidrag och interkommunala ersättningar.

Stadsdelsnämndernas särskolsamordnare framför att övertagandet av särskolan i sin helhet har mottagits positivt i stadsdelarna och ökat integreringen mellan särskolan och den övriga skolverksamheten.

Särskolsamordnare påtalar däremot behovet av utökat samarbete mellan stadsdelsnämnderna. Det finns en stor risk för att specialverksamheter omstruktureras utifrån lokala intressen. Viktiga lokalt placerade specialresurser, såsom autismklasser som behövs i staden som helhet, omvandlas till klasser för barn med behov av särskilda stödinsatser i största allmänhet. Särskolsamordnarna framhåller behovet av utvecklingsarbete inom olika undervisningsformer, fortbildning och utökat samarbete mellan LSS-handläggarna och skolorna.

Andelen elever som fått beslut om mottagandet i särskolan är lägre än riksgenomsnittet. Den centrala mottagningsenheten är viktig för att mottagandet i särskolan ska fortsätta att bedömas på ett korrekt och likvärdigt sätt.

Skolinspektörernas rapport 2004/2005 berör skollärans oro kring ledarskapet för särskolan och påtalar behovet av stöd och fortbildning i särskolfrågor. Skolinspektörerna anser att utveckling av särskolans inkluderingsstrategier är ett särskilt utvecklingsområde.

Korttidstillsyn

Skolbarnomsorg gäller alla barn till och med 12 års ålder. Ungdomar över 12 år med funktionsnedsättning och i behov av tillsyn /sysselsättning efter skoldagen har rätt till korttidstillsyn under skollov och ferier. Ansvar för korttidstillsyn enligt LSS ligger på stadsdelsnämnderna från år 2005. Riktlinjer för verksamheten beslutas år 2006.

Korttidstillsyn ordnas i regel i fritidshemmen eller i grupper tillsammans med andra ungdomar med funktionsnedsättning. Korttidstillsyn integreras i en parklek-, fritidsgårds- eller liknande verksamhet. Även korttidstillsyn ska i första hand utgå ifrån integreringsprincipen och ge eleven utvecklingsmöjligheter och utformas utifrån individuella behov.

Elever med nedsatt rörelseförmåga

Fysisk tillgänglighet i stadens skolor är en grundförutsättning för inkludering av elever med funktionsnedsättningar så att särlösningar kan undvikas. Utöver skollokaler måste även andra tillhörande lokaler såsom skolbiblioteket och lek- och rastplatser vara tillgängliga för att förhindra utanförskap.

Skolfastigheter i Stockholm AB (SISAB) ska tillhandahålla ändamålsenliga, flexibla och kostnadseffektiva lokaler för stadens pedagogiska verksamheter. Tillgänglighetsanpassningar, så att alla elever på ett fullgott sätt ska kunna delta i verksamheten genomförs i samband med andra åtgärder i skolorna. SISAB har för varje skolfastighet ett åtgärdsprogram som följs i anslutning till pågående eller närstående ombyggnadsprojekt eller i samband med upprustning och ombyggnader. I anslutning till tillgänglighetsåtgärder förekommer diskussioner om kostnadernas fördelning mellan stadsdelsnämnderna och SISAB.

Inom staden finns Riksgymnasium för rörelsehindrade elever som har elevtag via Statens institut för särskilt utbildningsstöd (SISUS). Därutöver finns länsövergripande särskilda undervisningsgrupper för barn och ungdomar med rörelsehinder på grundskolenivå. Staden och landstingets habiliteringsverksamhet behöver samråda om på vilket sätt barn och ungdomar kan erbjudas landstingets habiliteringsinsatser i anslutning till sin skolgång. Det behövs samråd även kring den framtida organisationen av skolgång för elever med omfattande funktionsnedsättningar.

Utbildningsförvaltningen har belyst frågan år 2004 i en utredning "Strategi för samverkan mellan de regionala skolorna för elever med rörelsehinder". I utredningen framfördes att det behövs fördjupad samverkan mellan kommuner och habilitering angående habiliteringsinsatser i grundskola och grundsärskola. Även utbildningsvägarna i gymnasieskola, gymnasiesärskola och riksgymnasiet för elever med rörelsehinder behöver belysas. Det finns fortsatt behov av att beakta dessa frågor i en gemensam planering i samarbete med landstingets habilitering och staten. Undervisningen för rh-klasserna måste planeras utifrån principer för kvalitativ utbildning och inkludering. Staden måste motivera omotiverat omfattande koncentration av elever med funktionsnedsättningar i samma skolor.

Elevhälsoarbete

Stockholms folkhälsoprogram utgår ifrån de elva nationella folkhälsomålen. Barn och ungdomars situation har prioriterats i det aktuella programmet som har utarbetats under år 2005 och beräknas fastställas under 2006. Folkhälsoarbetet har betydande handikappaspekter. Detta uppmärksammas bland annat i ett särskilt projekt hos statliga ombudsmän där man beaktar diskriminering och ohälsa.

Stockholms stads handlingsplan "Strategi för elevhälsa i Stockholms stad" är en övergripande strategi för stadens alla skolor. Strategin presenterar en modell för organisation och styrning av elevhälsan samt ett system för att säkerställa en god kvalitet i insatserna. Stadsdelsnämnderna ska erbjuda elever i behov av särskilt stöd de insatser som krävs för att var och en på ett fullgott sätt ska kunna delta i skolverksamheten och uppnå målen.

Välfungerande elevhälsoteam och skolhälsovård har stor betydelse för elever med funktionsnedsättningar. Elevhälsoarbetet har enligt skolinspektörernas rapport 2004/2005 en framskjuten plats i arbetslag/arbetsenheter på de flesta skolor. Elevvårdsteam har dock sällan någon form av strategi för att följa upp och utvärdera resultatet av gjorda insatser.

Enligt Barnombudsmannens (BO) rapport "Många syns inte men finns ändå" (2002) utsätts barn och ungdomar med funktionsnedsättningar för mobbning i större utsträckning än andra barn. Även stadens skolinspektörer påtalar problemet med kränkningar som de vuxna, enligt elever, inte alltid har eller får kännedom om. Inspektörerna avser att uppmärksamma frågan i kommande inspektioner.

Från revisionsrapporten "Skolornas arbete för att motverka mobbning och andra former av kränkande behandling" (nr 2005:12) framgår att 5-10 % av eleverna känner sig otrygga och 2-3 % svarar att de ofta blir mobbade. Detta innebär i reella tal att i Stockholms skolor kränks tusentals barn. I rapporten konstateras att iakttagelser om mobbning, som lyfts fram bland annat i skolinspektörernas rapporter, inte har resulterat i några förslag till konkreta åtgärder.

En ny lag från april 2006 som förbjuder diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever i förskolan och skolan. HO följer upp efterlevnaden av lagen när det gäller elever med funktionsnedsättningar exempelvis om elever känner sig kränkta av uteslutning från skolresor, lektioner, aktiviteter med mera eller blir kallade för "dampunge", "cp", "mongo" eller liknande.

Samverkan kring barn och ungdomar

Socialstyrelsen och Specialpedagogiska institutionen har på regeringens uppdrag belyst samverkansfrågorna och sammanställt en skrift som heter "Ta ansvar för samverkan! - Helhetsperspektiv på samhällsstöd till barn och unga med funktionshinder".

Enligt revisionsrapporten "Stadens arbete med elever i behov av särskilt stöd inom grundskolan – en uppföljning av tidigare granskning" (nr 2006:1) har arbetet med individuella åtgärdsprogram utvecklats och förbättrats. Kompetensfondens utbildningsaktiviteter tillmäts stor betydelse för att öka samverkan både mellan staden och landstinget och mellan stadsdelsnämndernas olika verksamhetsområden.

Stockholms stad och länet har ett styrdokument som reglerar denna samverkan, det så kallade BUS-policydokument (gemensam policy och riktlinjer för samverkan kring Barn och Ungdomar som behöver Särskilt stöd från såväl kommunen som landstinget). Ett kompetensutvecklingsprojekt har pågått sedan 2004 och ska avslutas till hösten 2006 för att skapa kunskapsmässiga förutsättningar hos berörd personal både i staden och inom landstinget för att överenskommelserna i BUS-dokumentet ska kunna förverkligas.

Som ett led i att stärka kommunikationen mellan skolan och vårdnadshavaren om elevens kunskapsutveckling har man från år 2006 infört ett krav på individuella utvecklingsplaner (IUP) i grundskolan och i motsvarande skolformer såsom den obligatoriska särskolan.

FO:s synpunkter:

Integrerande undervisnings- och tillsynsformer måste utvecklas och specialpedagogernas samordnade, handledande och konsultativa uppgift behöver förstärkas.

Gemensam planering och samordning med landstingets habiliteringsverksamhet måste säkerställa stöd och habilitering för elever med nedsatt rörelseförmåga.

Utanförskap och kränkande behandling av elever med funktionsnedsättningar måste uppmärksammas med *konkreta* åtgärder i pedagogiska verksamheters elevhälsoteam.

Idrott, fritid och kultur

Enligt budget för år 2005:

Staden ska uppmuntra fler barn och ungdomar att delta i någon form av idrottsverksamhet och rikta insatserna till underrepresenterade grupper samt främja ett rikt, varierat jämlikt och jämställt idrottande för alla stockholmare.

Stadens kulturverksamhet ska utformas så att nya grupper både bland publik och utövare nås och insatserna ska riktas för att nå grupper som idag är underrepresenterade.

Lokala kulturcentra och träffpunkter för unga ska utvecklas i samverkan i stadsdelsnämnderna.

Stadens idrottspolitiska program betonar att fler personer med funktionsnedsättningar ska få möjlighet att idrotta.

Målet är att alla idrottsanläggningar i staden ska göras tillgängliga för personer med funktionsnedsättningar. Investeringar görs för att öka tillgängligheten i stadens alla idrottsanläggningar. Tillgänglighet ger förutsättningar för en integrerad idrottsverksamhet där handikappidrott och övrig idrottsverksamhet blandas. Idrottsnämnden har under år 2005 disponerat cirka 10 mnkr av stadens tillgänglighetsanslag.

Projektering av Idrottens hus för personer med funktionsnedsättningar har pågått i samarbete med Stockholms Handikappidrottsförbund. Idrottens hus är tänkt att bli en samlingspunkt och utbildningscentrum för handikappidrotten och inrymma olika typer av idrottsverksamheter. Projektering och planering fortsätter under år 2006.

Idrottsförvaltningens fritidskonsulenter samarbetar med kulturförvaltningen, föreningslivet och landstingets habiliteringsverksamhet. Fritidskonsulenter har haft i uppgift att ordna sommarverksamhet för vuxna boende i gruppbostad. Stöd i att ordna verksamhet för personer med funktionsnedsättning har beviljats även till andra aktörer. Totalt 124 personer deltog i semesterresor som ordnades av idrottsförvaltningens konsulenter. För att personer som bor i gruppbostad ska kunna delta i dessa resor och läger förutsätts det att stadsdelsnämnderna beviljar aktuella ledsagningskostnader.

Fritidskonsulenterna påtar att ordinarie motions-, idrotts- och kulturverksamhet i staden borde välkomna personer med funktionsnedsättningar i större omfattning. Staden saknar särskilda fritidsledare med exempelvis inriktning på utvecklingsstörning. Tillgång till en sådan kompetens anses kunna öka kunskapen om hur man ordnar integrerande verksamheter. Även inom kulturområdet behövs utveckling av kulturverksamhet som lämpar sig för vuxna med utvecklingsstörning.

Kulturnämndens 5 mnkr för tillgänglighetsåtgärder har använts till anpassningsåtgärder i stadens kulturlokalers entréer, receptioner, hissar och handikapptoletter. Belysning, ljudanläggningar, hörselslingor, kompetensutveckling och en tillgänglighetsguide har prioriterats.

Vid upphandling av ordinarie kolloverksamhet måste uppmärksammas att staden i första hand ska integrera barn med funktionsnedsättningar i ordinarie kolloverksamhet. Det är positivt att fler kolloanordnare välkomnar barn och ungdomar med funktionsnedsättningar. Tillgängligheten är dock ett problem för många med rörelsehinder. Uppföljning av i vilken omfattning och hur ordinarie kolloverksamhet lyckats med integrering av barn och ungdomar med funktionsnedsättningar är av intresse.

Socialtjänstnämndens LSS-kolloverksamhet är viktig för barn och ungdomar med utvecklingsstörning, autism och autismliknande tillstånd då ordinarie kolloverksamhet har svårt att inneha den kompetens som en del av dessa barn och ungdomar behöver. Under år 2005 hade 370 stockholmare placering i LSS-kolloverksamhet. Drygt 100 personer av dessa var på fler än en lägerplacering under året. Kollo ordnades på totalt 22 verksamheter varav 12 lägerverksamheter riktade sig till personer med utvecklingsstörning. Därutöver förekom kombinationer av specialverksamheter för personer med stort omvårdnadsbehov, Aspergers syndrom och autism.

Stadsdelsnämnderna är ansvariga för fritidsverksamhet för barn- och ungdomar. Det kommer att bli avgörande för stadens fritids- och kulturutbud för barn och ungdomar med funktionsnedsättning på vilket sätt stadens kulturcentra och träffpunkter kommer att välkomna barn och ungdomar med funktionsnedsättningar.

Stadens budget för år 2005 betonade betydelsen av meningsfull fritid för alla barn. Stadsledningskontoret genomförde en utredning om var samordnings- och utvecklingsansvaret för fritidsverksamhet för ungdomar med funktionsnedsättningar ska ligga och hur verksamheten ska bedrivas på bästa sätt. Utredningen redovisar ett antal förslag för att förbättra fritidsutbudet för barn och ungdomar med funktionsnedsättning. Den föreslår beslut om inventering och utvecklingsarbete samt uppföljning av nämndernas fritidsutbud och tillgång till dessa. Utredningen föreslår även en central samordningsfunktion i fritidsfrågor samt initiativ till kompetensutveckling om samverkan i fritidsfrågor. Utredningen välkomnas även av landstingets habiliteringsverksamheter som ser brister i stadens samordning av fritidsfrågor. Något beslut i frågan har ännu inte fattats.

FO:s synpunkter:

Uppfyllelsen av målen om hur barn och ungdomar med funktionsnedsättningar integreras i ordinarie idrotts-, fritids- och kulturaktiviteter behöver följas upp och analyseras.

Personalpolitik och kompetensutveckling

Enligt Budget för år 2005:

Mångfald - (olika etnisk bakgrund, alla åldrar, olika sexuell läggning, utan eller med funktionshinder) ska avspeglas hos stadens medarbetare genom att staden som arbetsgivare kontinuerligt bedriver ett aktivt mångfaldsarbete.

Kompetensförsörjningen ska säkras och kompetensutveckling erbjudas. Medarbetarna ska tillägnas individuella kompetensutvecklingsplaner och metoder ska hittas för att rekrytera, utveckla och behålla medarbetare bland annat inom handikappomsorgen.

Det handikappolitiska programmet för Stockholms stad betonar behovet av ökad kunskap och medvetenhet inom stadens samtliga verksamhetsområden för att de handikappolitiska inriktningsmålen ska kunna uppnås. Därutöver behövs särskild kompetens inom stöd- och serviceverksamheter.

Socialstyrelsen har tillsammans med tio andra myndigheter lämnat en rapport "Investera nu!" till regeringen. Rapporten innehåller en handlingsplan för kompetensförsörjning inom kommunernas vård och omsorg om bland annat personer med funktionsnedsättningar. En åtgärd i denna plan var att precisera de grundläggande yrkeskraven för omvårdnadspersonal. Dessa beskrivs i Socialstyrelsens kunskapsöversikt "Omvårdnadsassistentens kompetens" som remisshanteras inom staden under år 2006.

Efter omsorgsverksamheternas kommunalisering följde en tid med bristande kompetensutveckling inom stadens handikappomsorg. Kompetensfonden i staden har haft i uppgift att bland annat höja kompetensen inom äldreomsorgen och inom stöd och service till personer med funktionsnedsättning. Nya arbetsmetoder, nya arbetssätt och samverkan har varit i fokus.

Ett omfattande EU-projektet "Lys Kompa Funka" har pågått sedan år 2002 och kommer att avslutas i september 2006. Totalt cirka 2500 deltagare från 19 förvaltningar ska då ha genomgått kompetensutvecklingsinsatser under 5 års tid för sammanlagt ca 55 mnkr från EU, staten och Stockholms stad. Kompetensutveckling har ordnats i form av gymnasieutbildning, kompletterings- och påbyggnadskurser, föreläsningar, workshops och högre utbildningar. Därutöver har fokus riktats på att bygga in lärandet i det egna arbetet och på den egna arbetsplatsen. Ett antal utvecklingsprojekt har bidragit till kompetensutveckling och nya arbetsmetoder.

Grundläggande yrkeskrav, framtida karriärmöjligheter inom yrket och fortlöpande kompetensutveckling måste beaktas med större medvetenhet i stadens fortsatta kompetensförsörjningsarbete inom stöd och service för personer med funktionsnedsättningar. Yrkesområdet måste erbjuda olika möjligheter till specialisering och bidra till högre status och attraktivitet. Kompetensutvecklingen måste inkludera kunskap om ett förhållningssätt som tar hänsyn till brukarens behov och stödinsatsernas flexibilitet.

FO:s synpunkter:

Kompetensutvecklingen måste samordnas för stadens medarbetare som ger stöd och service till personer med funktionsnedsättningar utifrån erfarenheterna från Lys Kompa Funka – projektet. Kompetensutvecklingsprojektets effekter för brukarens vardag måste beaktas inför planeringen av fortsatta kompetensutvecklingsinsatser.

Mångfaldsarbetet i stadens personalpolitik behöver kartläggas utifrån funktionshinderaspekter. Staden behöver bli mer aktiv i rekrytering av medarbetare och praktikanter med funktionsnedsättningar.

Bygga bostäder och utveckla Stockholm

Enligt budget för år 2005:

Stockholms ambition att bli världens mest tillgängliga huvudstad skall mötas genom stadsbyggnadsnämndens ansvar för den fysiska miljöns utformning och detaljplanering.

Staden skall bygga nya bostäder som alla kan efterfråga. Stadsbyggnadsnämnden ska verka för en ökad tillgänglighet i den fysiska miljön och nyproduktionen. Trygghet, integration och tillgänglighet ska beaktas. Nybyggda bostäder skall basanpassas och nyproduktion och ombyggnation skall genomföras enligt gällande byggregler.

Staden ska verka för en väl fungerande arbetsmarknad, goda förutsättningar för näringslivet, utveckling av trafiksystemen samt att regionens betydelse stärks.

Tillgänglig stad 2010

Staden har som mål att bli världens mest tillgängliga huvudstad år 2010. Kriterier för målet att vara världens mest tillgängliga huvudstad och plan för arbetet med eliminering av enkelt avhjälpna hinder ska utarbetas i staden enligt fullmäktiges beslut i budget för 2006.

Tillgängliga bostäder, användbara trafiksystem och tillgänglig arbetsmarknad är de mest avgörande faktorer för delaktighet för flertalet personer med funktionsnedsättning.

Tillgänglighetsprojektet

Sedan år 1999 har staden investerat totalt 700 mnkr i tillgänglighetsåtgärder. Under år 2005 genomfördes eller påbörjades totalt drygt 200 delprojekt enligt ett särskilt åtgärdsplan. Inventering av utemiljöer och offentliga platser ingår i projektet och redovisas i lokala tillgänglighetsplaner som utarbetas över hela staden fram till år 2006. Tillgänglighetsprojektet har under år 2005 infogats till trafikinämndens verksamheter. Projektet har fått en utökat roll inom trafikkontoret som remissinstans och granskare av handlingar till ny- och ombyggnationer ur tillgänglighetssynpunkt. Även Markkontorets exploateringsprojekt förväntas inhämta tillgänglighetsprojektets synpunkter för att tillgänglighetsarbetet ska ytterligare intensifieras i staden. Därutöver är det viktigt att diskussionsunderlaget Vision 2030 och den långsiktiga planeringen beaktar tillgänglighetsaspekter. Tillgänglighetsprojektet bedriver även informations- och upplysningsarbete i tillgänglighetsfrågor.

Tillgänglighetsprojektets aktiviteter har under år 2005 uppmärksammats med utmärkelsen "Årets tillgänglighetskommun 2004" som tilldelas av De Handikappades Riksförbund (DHR) och Sveriges Kommuner och Landsting. Utmärkelsen uppmärksammade tillgänglighetsprojektets arbete i sig och inte staden som helhet.

Enligt revisionsrapporten "Insatser för att öka tillgängligheten i kollektivtrafiken" (nr 2005:16) är trafikinämndens nya förvaltningsorganisation väl lämpad för att ge tillgänglighetsfrågorna fortsatt prioritet och integrera dessa frågor i verksamheten i övrigt. Trafikinämnden bör dock, enligt revisionsrapporten, ges bättre förutsättningar att konkretisera målen och styra sitt tillgänglighetsarbete.

Kollektivtrafiken

Tillgänglighetsprojektet deltar i ett regionalt samverkansråd med kommunförbundet i Stockholms Län (KSL) och landstinget samt några övriga kommuner i länet i frågor som berör en tillgänglig kollektivtrafik. Projektet har samarbetat med stadens förvaltningarna och handikappråd, Stockholms lokaltrafik, landstingets färdtjänst med flera för att åtgärda brister enligt önskad prioriteringsordning.

Enligt landstingets revisorer (Projektrapport Nr 15/20055) har Stockholms stad tydliga ambitioner att bidra till att öka tillgängligheten i kollektivtrafiken. Enligt Kommunförbundet Stockholms län (KSL) satsar Stockholms stad mer resurser än vad övriga länets kommuner gör tillsammans. Det krävs dock ökad samordning och uppföljning på strategisk nivå. Landstingets mål att 45 % av färdtjänstresenärer reser med allmänna kommunikationsmedel år 2005 har inte uppnåtts. Färdtjänsten planeras få tillgång till trafikkontorets databas som innehåller redovisning av hinder och planerade åtgärder i stadsmiljö enligt stadens tillgänglighetsplaner. I revisionsrapporten (nr 2005:16) framförs av stadens revisorer att de aktuella tillgänglighetsplanerna kan bli ännu mer heltäckande om dessa görs i samverkan med bland annat kollektivtrafiken.

Enkelt avhjälpna hinder

Enkelt avhjälpna hinder ska vara undanröjda fram till 2010. Boverket har gett ut tillämpningsregler till Plan- och bygglagen (PBL). Fram till år 2010 måste staden arbeta mycket medvetet och

strategiskt med prioritering av tillgänglighetsarbetet för att uppfylla de lagstadgade kraven på att undanröja enkelt avhjälpna hinder i offentliga lokaler och på offentliga platser. En plan för detta ska utarbetas i staden under år 2006.

Stadsbyggnadskontoret har sedan slutet av 2004 tagit emot anmälningar om tillgänglighetsbrister som behöver åtgärdas och ansvarar för inledande handläggning av ärenden. Fram till årsskiftet 2005/2006 hade totalt 343 anmälningar inkommit till stadsbyggnadskontoret. Ytterligare 252 anmälningar avseende år 2005 inlämnades av HO i början av 2006. De flesta anmälningarna från medborgarna kom via HO och en liten andel inlämnades direkt till stadsbyggnadskontoret. Anmälningarna berörde i huvudsak brister i tillgängligheten inom näringslivets lokaler.

Plan- och Bygglagsutredningens förslag om ökade krav på kommunerna att bevaka de tekniska egenskapskraven såsom tillgänglighet kommer att kräva ytterligare resurser från stadsbyggnadskontoret.

Tillgängliga bostäder

Utarbetning av reviderade riktlinjer för utemiljön och basanpassning av innermiljöer har pågått under år 2005 i samarbete mellan trafikkontoret och stadsbyggnadskontoret och beräknas vara klart under år 2006. I programmet föreslås finnas tillgänglighetskraven i byggnader vid nyproduktion och ombyggnation samt reviderade riktlinjer för utemiljön. Programmets krav planeras ingå i avtalen med aktuella byggherrar och byggprocessen måste kontrolleras så att stadens krav följs.

Stockholms Stads Bostadsförmedling AB förmedlade totalt 263 nya tränings- och försökslägenheter och stadsbyggnadskontorets bostadsanpassningsenhet beviljade bidrag till anpassning i 6033 ärenden. Dessutom behandlades ärenden som gällde bidrag till service och reparation av tidigare inköps utrustning med stöd av bostadsanpassningsbidrag och bidrag till återställning av tidigare utförda anpassningar. Enkla anpassningsåtgärder åtgärdas omedelbart. Mer omfattande och komplicerade anpassningsåtgärder kan ta längre tid men den sökande får besked om beviljade åtgärder inom tre månader. Över 80 % av ansökningarna görs av ålderspensionärer varav 52 % är 80 år eller äldre. Bostadsanpassningskostnaderna kommer att påverkas av den åldrande befolkningens tillgänglighetskrav. Det är viktigt att nybyggnation, ombyggnation och renoveringsarbeten genomförs utifrån dagens tillgänglighetskrav.

Näringslivet

Staden är tillsynsmyndighet kring så kallade enkelt avhjälpna hinder enligt Plan och Bygglagen (PBL). Staden har under år 2005 startat en upplysnings- och informationskampanj som planeras pågå fram till år 2010 i trafiknämndens regi. Goda exempel i tillgänglighetsarbete ska årligen fram till år 2010 premieras med utmärkelsen "S:t Julian priset" som utdelas i fyra kategorier. Kampanjens huvudsyfte är att informera allmänheten och turistnäringen om tillgänglighetsfrågor. Näringslivets tillgänglighet är nödvändigt för att Stockholm ska upplevas som en tillgänglig stad. Turismen kan utvecklas med Stockholm som tillgänglig besöksort där service och turistbroschyrer beaktar behoven hos besökande med funktionsnedsättningar. Innovativa lösningar med exempelvis anpassade guidade turer även till relativt otillgängliga kulturbyggnader, guidning med teckentolkning och textning är viktiga utvecklingsområden inom stadens turistnäring.

Begreppet "Design för alla" står för användbarhet i varor och tjänster. Denna aspekt hade kunnat lyftas fram i större utsträckning i stadens aktiviteter under Designåret 2005. Tillgänglighet avser delvis den fysiska planeringen i våra lokaler men också i vilken mån våra varor och tjänster är användbara för personer med olika typer av funktionsnedsättningar.

Tillgänglig information

Begreppet tillgänglighet avser även tillgängligheten till kommunikation och information. Myndigheter som har mycket kontakter med allmänheten ska ha grundinformation översatt till lättläst svenska och inläst på särskild cd-skiva som innehåller word- och/eller s.k. Daisy-format. Efterfrågan på kassetter minskar till förmån för cd-format. Hemsidor för allmänheten ska vara uppbyggda enligt en internationell standard – så kallad Web Accessibility Initiativ/ WAI - anpassning. Om webbplatsen är uppbyggd på rätt sätt kan även en person som är blind söka information på den tillgängliga webbplatsen.

Tillgänglighet för döva och hörselskadade förutsätter tekniska anordningar till exempel hörselslingor i möteslokalerna samt teckentolkning och/eller skrivtolk som tillhandahålls av landstinget. Allt fler av stadens förvaltningar förses med hörselslingor till sina möteslokaler. Det är dock ett

fortsatt problem att allmänna möten och informationstillfällen ordnas i lokaler utan fungerande hörselslingor.

Myndigheters offentliga handlingar och beslutsunderlag som efterfrågas av medborgare ska produceras på de medier som berörda kan tillgodogöra sig informationen på. Efterfrågan på offentliga handlingar på tillgängliga medier har oftast besvarats på ett positivt sätt när medborgare med synskador har kontaktat sina stadsdelsförvaltningar för att få handlingar på önskade medier. Elektronisk leverans av offentliga handlingar ordnas relativt smidigt av förvaltningarna. Utvecklingsavdelningens upphandlingsenhet har genomfört en central upphandling av inläsningstjänster. Detta bör förbättra stadens kommunikativa tillgänglighet.

FO:s synpunkter:

Tillgänglighetsfrågor måste beaktas i långsiktiga framtidsplaner såsom i dokumentet "Vision 2030" och i översiktsplanen. Staden måste ställa krav på tillgänglighet vid markupplåtelse och vid exploateringsavtal. Kunskap om hur kulturmärkta miljöer kan göras tillgängligt måste öka.

Nybyggnationen måste ske utifrån aktuella tillgänglighetskrav och efterlevnaden av byggreglerna i tillgänglighet måste kontrolleras. Forskningsrapporter om erfarenheter i tillgänglighetsarbetet i Hammarby Sjöstad måste tas tillvara vid fortsatt produktion av bostäder.

Kunskap om kommunikativ tillgänglighet måste öka ur demokratiaspekt bland annat i samband med utveckling av 24-timmarsmyndigheten och stadens webbplats.

Arbetsmarknadspolitik

Enligt budget år 2005:

Mer effektiva arbetsmetoder ska utvecklas för att nå en ökad sysselsättningsgrad bland dem som står långt från arbetsmarknaden.

Kommunövergripande riktlinjer samt nyckeltal för stadens arbetsmarknadspolitik ska föreslås. Åtgärder för att öka sysselsättningsgraden ska föreslås. Stadens arbetsmarknadsåtgärder ska utvärderas.

Flyktintroduktionen ska utformas som en för individen samlad helhet genom ett nära samarbete mellan stadsdelsnämnderna och utbildningsnämnden avseende t ex SFI, yrkesinriktad utbildning och praktik.

Arbetsmarknadspolitiska dokument

Enligt regeringens handlingsplan för handikappolitiken är målet att personer med funktionsnedsättning ska ha samma möjligheter som andra att delta i arbetslivet, hinder ska undanröjas och kompensatoriska insatser vidtas för att minska ojämlikheterna. Det finns även lagstiftning som förbjuder diskriminering i arbetslivet på grund av funktionshinder.

I budget för år 2005 och i "Arbetsmarknadspolitiska riktlinjer för Stockholms stad" anges bland annat att en grundläggande utgångspunkt för stadens insatser är att alla människor har arbetsförmåga. Ingen ska tvingas stå utanför arbetsmarknaden. Möjlighet till självförsörjning är en viktig förutsättning för integration och individens delaktighet i samhällsgemenskapen. Målet för stadens arbetsmarknadspolitik är bland annat att öka antalet praktikplatser på stadens arbetsplatser och anställningar med anställningsstöd. Staden ska stödja dem som står långt ifrån arbetsmarknaden. I budget för år 2005 reserverades medel för att stimulera stadens förvaltningar och bolag att anställa ungdomar som av olika skäl har svårt att ordna fericarbete.

Arbetslöshet och funktionsnedsättning

Socialstyrelsens årsrapport 2005 – "Handikappomsorg" redovisar att det finns omfattande arbetslöshet bland personer med funktionsnedsättningar. Många har sjuk- eller aktivitetsersättning eller subventionerade anställningar exempelvis med lönebidrag och därmed sämre ekonomi. Sysselsättningsgraden hos personer med funktionsnedsättningar har minskat under de senaste åren. Endast 7 % av personer med personlig assistans har ett vanligt lönearbete.

Enligt Arbetsmarknadsstyrelsen ökar antalet arbetssökande med nedsatt arbetsförmåga med olika typer av utbildningsbakgrund. Bland redan sysselsatta med funktionsnedsättning upplever endast cirka hälften själv att de har nedsatt arbetsförmåga.

Utredningsinstitutet Handu:s rapport "Levnadsnivåundersökning 2005" visar att en tredjedel av dem som inte har arbete skulle vilja ha det. Av dem som har arbete har en fjärdedel lönebidrags-

anställning, en lika stor andel saknar arbetsplatsanpassningar, en femtedel saknar arbetshjälpmedel och en tredjedel har problem med kommunikationen med kollegor.

Länsarbetsnämnden redovisade i början av år 2006 att ca 1200 arbetslösa med funktionsnedsättning är registrerade som arbetssökande i Stockholms stad. Totalt beräknas ca 2400 personer med funktionsnedsättning ingå i någon typ av program. Mörkertalet bedöms vara stort. Inom Stockholms stad finns 1200 personer i daglig verksamhet enligt LSS och 1200 personer finns inom socialpsykiatriens arbets- och sysselsättningsverksamhet. Även i dessa grupper finns personer som har förutsättningar till lönearbete under förutsättning att det finns tillgång till individuella stödinsatser när man så behöver.

Aktuella åtgärder

Betänkandet "Unga utanför" (SOU 2003:92) ledde till ändring i skollagen och ett skärpt kommunalt ansvar att söka upp och erbjuda individuellt anpassade insatser för unga 16-19 år som saknar sysselsättning.

I revisionsrapporten "Kommunens uppföljningsansvar för ungdomar mellan 16 och 20 år" (nr 2005:1) påtalas att staden inte har någon samlad kunskap om vad dessa ungdomar gör. Uppföljningsansvaret är oklart och det saknas fungerande rutiner för övergång från grundskola till gymnasieskola. Gymnasieskolorna vidtar otillräckliga åtgärder i de fall eleven avbryter sina studier. I revisionsrapporten påtalas att det är viktigt att samverkan mellan skola och socialtjänst utvecklas för att kunna ge utsatta elever särskilda insatser.

"Navigatorcentrum – En vision om innanförskap" är en rapport som gjordes i anslutning till förberedelserna av s.k. Navigatorcentra i Stockholm. Rapporten uppger att cirka 1900 stockholmsungdomar år 2004 levde i ett utanförskap som riskerar att permanentas och leda till ekonomiska och sociala problem i samhället. Det är viktigt att det planerade Navigatorcentra-arbetet uppmärksammar behoven hos ungdomar med olika typer av funktionsnedsättningar. Dessa behöver i regel stöd och anpassade studie- och arbetsformer.

I Sverige gäller, från år 2006, en ny arbetsmarknadsmodell för att underlätta för personer med funktionsnedsättning och nedsatt arbetsförmåga att få jobb. Modellen innehåller tre faser: kartläggning, utvecklingsanställning och trygghetsanställning. I länet finns tillgång till 329 utvecklingsanställningar, 124 trygghetsanställningar och 420 anställningar för offentligt skyddat arbete (OSA). Därutöver tillkommer anställningar med lönebidrag och den statliga satsningen med s.k. "plusjobb" och stadens ambitioner att ge skolorna tillgång till feriearbete. Den nya statliga arbetsmarknadsmodellen förutsätter aktivitet inom staden så att personer med funktionsnedsättningar får tillgång till insatserna.

Från år 2005 ansvarar stadsdelsnämnderna för introduktion av alla flyktingar. Flyktingintroduktionen förväntas ske i nära samarbete mellan stadsdelsnämnderna och utbildningsnämnden avseende t ex SFI, yrkesinriktad utbildning och praktik. Under år 2005 kom cirka 1300 flyktingar till staden. Flyktingar med funktionsnedsättning är i en extra utsatt situation. Stadsdelsförvaltningarna har för närvarande inga särskilda satsningar för denna grupp. Stadscentral SFI-undervisning (Svenska för invandrare) har särskilda undervisningsgrupper bland annat för elever med syn- och hörselskador. När det gäller läs- och skrivsvårigheter, dyslexi och inlärningssvårigheter finns behov av kunskap och utveckling av pedagogiska metoder och läromedel.

Stadens huvudsakliga arbetsmarknadspolitiska arbete har haft fokus på minskning av försörjningsstöd. Arbetsmetoder i form av stöd och support vid sociala, fysiska, psykiska och olika arbetsrelaterade behov är viktiga för personer med funktionsnedsättning för att underlätta för ingång till lönearbete.

FO:s synpunkter:

Stödinsatser som underlättar i övergång till arbetslivet måste utvecklas och kunskap om redan befintliga arbetsmarknadspolitiska stödinsatser för personer med funktionsnedsättningar måste öka.

Navigatorcentra-arbetet måste etablera samarbete med andra samhällsfunktioner, som har kunskap om funktionsnedsättningar som förekommer i den aktuella ungdomsgruppen, fånga upp behoven och finna vägar till lämpliga stödformer.

Staden som arbetsgivare måste bli mer aktiv i rekrytering av personer med funktionsnedsättningar som arbetstagare och praktikanter.

Göra Stockholm till en ekologiskt hållbar storstad

Enligt budget för år 2005:

Miljöarbetet ska stärkas på lokal och central nivå genom att miljöprogrammets sex mål är vägledande vid alla beslut i nämnder och bolagsstyrelser. Konsumentnämnden skall bidra till att skapa ett ökat engagemang kring konsument- och livsmedels- och hälsofrågor och bidra till förbättrad privatekonomi och livsmiljö. Stadsdelsnämnderna ska erbjuda medborgarna lättillgänglig konsumentvägledning och öka den riktade konsumentvägledningen, särskilt till unga.

Källsorteringen av hushållsavfall är en viktig tillgänglighetsfråga. Den hushållsnära avfallshanteringen ska utformas med hänsyn till tillgänglighetsaspekter med tanke på personer med nedsatt rörelseförmåga.

Trafiknämnden har arbetat med att realisera försöket med miljöavgifter, framför allt vad gäller utbyggnad av infartsparkeringar, ombyggnad av gator, skapande av kontrollstationer samt nya busshållplatser. Försökets konsekvenser för personer med funktionsnedsättningar måste dokumenteras och beaktas i anslutning till försöket.

Konsumentpolitiskt program har tagits fram under år 2005. Konsumentupplysning och information till medborgarna måste beakta tillgänglighetsaspekter. Personer med syn- och hörselskador, personer som behöver lättläst information eller andra alternativa informationsmedier måste ha tillgång till samma upplysning som alla andra medborgare.

Kunskapen om begreppet "Design för alla" vid produktion av varor och tjänster är en angelägen konsumentpolitisk tillgänglighetsfråga.

FO:s synpunkter:

Utveckling av hanteringen av hushållsavfall och avfall i övrigt måste beakta funktionshinderaspekter.

Erfarenheterna från miljöavgiftsförsöket behöver utvärderas utifrån handikappaspekter.

Stadens konsumentupplysning måste beakta behovet av tillgänglig konsumentupplysning till personer som kommunicerar via alternativa informationsmedier.

Kunskap om begreppet "Design för alla" vid produktion av varor och tjänster måste öka som en konsumentpolitisk tillgänglighetsfråga.

Bryta segregation och fördjupa demokratin

Budget för år 2005:

Metoder skall utvecklas inom stadens alla verksamheter i syfte att synliggöra, motverka och bryta fördomar, rasism och diskriminerade strukturer. Ökad möjlighet till reell påverkan ska skapas genom fördjupad lokal demokrati, delaktighet och inflytande.

Förutsättningarna för att inrätta ett ungdomsråd och därutöver utarbeta förslag till riktlinjer som beskriver arbetsformer och representation mm ska utredas. Demokratiansvar, befolkningsansvar och utvecklingsansvar ska tydliggöras i verksamhetsplaner och andra dokument.

Demokrati, jämställdhet och integrationspolitik

Från stadens plan för jämlikhet, integration och mångfald ("Lika möjligheter – allas ansvar") framgår definitionerna "jämlikhet" och "mångfald" även begreppet "funktionshinder". Integration betyder att olika grupper i samhället inte behöver ge upp sin särart för att uppnå likvärdiga ekonomiska, sociala och politiska villkor. Begreppet minoritet kan exempelvis avse olika former av funktionsnedsättning. Mänskliga rättigheter, demokrati, delaktighet och inflytande är bärande begrepp inom modern handikappolitik. Bryta segregationen och fördjupa demokratin kan betraktas som de viktigaste av stadens inriktningsmål beträffande stadens medborgare med funktionsnedsättningar.

Medborgarna måste lättare kunna ta del av stadens olika beslutsinstansers dagordningar, tjänsteutlåtanden, förslag, utredningar och protokoll. Service i stadens receptioner och informationspunkter måste beakta tillgänglighetsaspekter.

Funktionsnedsättning och tillgänglighet

Enligt budget för år 2005:

Viktiga frågor under åren 2005-2007 är att stärka handikapprådets inflytande och implementering av det handikappolitiska programmet.

Stockholms stads målsättning är att vara världens mest tillgängliga huvudstad år 2010. För att uppnå detta mål krävs att stadens samtliga verksamheter ansvarar för tillgänglighet och bemötande på olika nivåer.

Stadens handikappolitiska program anger de handikappolitiska inriktningsmålen med siktet inställt på år 2010 och stadens mål att vara världens mest tillgängliga huvudstad.

Både intresset och medvetenheten för de handikappolitiska frågorna har ökat i stadens nämnder och styrelser. Det finns en stor efterfrågan på utbildningsinsatser och information.

Stadens kompetensfond har beviljat medel till ett projekt "Stockholm – en stad för alla 2010". Projektets syfte är att öka medvetenheten och kunskapen om stadens handikappolitiska inriktningsmål så att alla stadens nämnder och styrelser beaktar målen och inkluderar handikappolitiska åtgärder i sin verksamhetsplanering. Projektet genomförs under våren 2006.

Besluten om handikapprådets nya instruktioner med nya arbetsformer och ansvarsområden gäller från år 2005. Det har varit positivt att samtliga nämnder och bolagsstyrelser har inkluderats i samverkansformer med handikapporganisationer. Kommunstyrelsens handikappråd har under år 2005 fått utlovade administrativa resurser både i form av sekreteraruppgifter vid rådets sammanträden samt stöd av en utredare för bevakning av för rådet aktuella frågor.

Stadens handikappråd ska ges möjlighet att komma tidigt in i beslutsprocessen och rådets synpunkter ska redovisas i det beslutsunderlag som går till den beslutsfattande nämnden. En del handikappråd saknar förutsättningar för att fullt ut fungera som ett rådgivande organ till sin nämnd/styrelse. Detta beror på att kommunstyrelsens instruktioner för handikapprådet inte alltid följs eller att handikapporganisationer saknar tillräcklig representation och kompetens i en del av stadens handikappråd.

Kommun-HSO i Stockholm, som representerar 27 lokala handikappföreningar med totalt ca 30 000 enskilda medlemmar, har under 2005 utarbetat ett handlingsprogram. Programmet uppger att stadens handikappråd är det viktigaste instrumentet för handikapprörelsen för att driva kraven på tillgänglighet, delaktighet och bemötande.

HSO har i sitt program försökt analysera behoven och kartlägga vilken eller vilka grupper som är mest utsatta när det gäller tillgänglighet, delaktighet och bemötande. Kommun HSO-Stockholm har valt att lyfta fram personer med hörselskador, personer med psykiska funktionshinder, personer med neuropsykiatriska problem samt barn- och ungdomsfrågor med tanke på att dessa grupper ofta blir bortglömda.

De handikappades Riksförbund (DHR) och De Synskadades Riksförbund i Stockholm (SRF) betonar särskilt tillgänglighetsfrågor i sina aktuella program.

FO:s synpunkter:

Samverkansformerna i stadens handikappråd behöver utvärderas.

Demokratifrämjande aktiviteter såsom ungdomsråd och -parlament, hearingmöten och liknande måste beakta representation av barn och ungdom med funktionsnedsättning.

Ta ansvar för ekonomin

Enligt budget år 2005:

Staden ska ta ett aktivt ansvar för ekonomin genom höga krav på budgethållning, en effektiv användning av resurserna samt en i övrigt god ekonomisk hushållning.

Nämnder och styrelser ska bedriva ett aktivt utvecklingsarbete med fokus på sina kärnverksamheter.

Resursfördelning och uppföljning av kostnader

Stadsledningskontoret har inlett en översyn av verksamheter med särskilt omfattande kostnadsökningar, däribland stöd och service för personer med funktionsnedsättningar.

Ett nytt resursfördelningssystem för det så kallade fasta anslaget för stöd och service till personer med funktionsnedsättningar har genomförts från år 2005. En fortsatt översyn och utveckling av systemet pågår. KF har fattat beslut om principerna för det prestationsrelaterade anslaget. Ett

centralt bedömningskansli har inrättats på socialtjänstförvaltningen. Kansliets första uppgift är att enligt KF-beslut utarbeta bedömningsinstrument samt bedöma ersättningsnivåerna för de ca 3100 LSS-beslut som berörs av de nya fördelningsprinciperna. En översyn av resursfördelningssystemet inom socialpsykiatri har genomförts.

Ett nytt resursfördelningssystem för förskola, skola respektive skolbarnsomsorg infördes också 2005. De tidigare schablonerna för svenska som andraspråk, modersmål, flyktingkolbarn och barn i behov av särskilt stöd slogs samman till en tilläggsschablon.

Från och med årsskiftet 2005/2006 övergick ansvaret för elever i s.k. FH-klasser (Alviks-, Skanskvarns- och Österholmsskolan) från utbildningsnämnden till stadsdelsnämnderna. Utgångspunkten för resursfördelningssystemet till FH-klasserna är varje elevs individuella behov samt skolår. Systemet omfattar tre behovsgrupper, som genererar olika ersättningar till stadsdelsförvaltningen. Utbildningsnämnden ansvarar för beslut om elevens behovsgrupp. Rekvisering av statsbidrag samt interkommunala ersättningar för FH-verksamheten hanteras inom utbildningsnämnden.

Det statliga utjämningsystemet för LSS-kostnader har varit i bruk sedan mars 2004. Tilldelning från det statliga LSS-utjämningsystemet förutsätter att staden redovisar korrekta uppgifter av de sammantagna LSS-kostnaderna. Det finns fortfarande brister i stadsdelsförvaltningarnas rapportering av aktuella LSS-kostnader. Detta medför förluster av statliga intäkter till stadens handikappomsorg.

Stadsledningskontoret har genomfört en analys av LSS-kostnaderna och konstaterar att brister i stadens inrapportering av LSS-kostnader till Statistiska centralbyrån (SCB) på ett betydande sätt har påverkat Stockholms nettoutfall i utjämningsystemet. Incitamenten för uppgiftsrapportering har varit olika beroende på om utgångspunkten är den egna stadsdelsnämnden eller staden som helhet. Även beslut om insatserna kan styras av olika ekonomiska incitament såsom utjämnning av LSS-kostnader, stadens resursfördelning och möjligheter att ta avgifter från brukaren. Den aktuella konsultinsatsen har korrigerat stadens uppgifter i anslutning till det statliga utjämningsystemet.

Stadsdelsförvaltningarna ska enligt en överenskommen ansvarsfördelning årligen till socialtjänstförvaltningen lämna in uppföljningsrapporter utifrån avtalade kvalitetskrav hos samtliga 65 berörda företag enligt stadens ramavtal inom handikappomsorg och socialpsykiatri. Enligt beslutade uppföljningsrutiner ska uppföljningen innehålla en frågemanual till vårdgivaren samt ett uppföljningsbesök från en stadsdelsförvaltning. Kvalitetsuppföljningen har inte genomförts av stadsdelsförvaltningarna enligt överenskomna rutiner. En majoritet av avtalade utförarverksamheter har inte följts upp under år 2004 och år 2005. Att säkerställa den kvalitet som efterfrågas i stadens upphandlingar förutsätter att staden följer upp att de kvalitetskrav, som ställs vid upphandlingen, också uppföljs.

I revisionsrapporten ”Kommunens uppsiktsplikt - Stockholms stad” (nr 2006:5) påtalas behovet av tydliga och mätbara mål i kommunstyrelsens budgetförslag för att kommunstyrelsen på ett ändamålsenligt sätt ska kunna följa upp och redovisa måluppfyllelsen i stadens verksamheter.

Enligt revisionsrapporten ”Stadens arbete med elever i behov av särskilt stöd inom grundskolan – en uppföljning av tidigare granskning” (nr 2006:1) saknar staden en samlad bild av kostnadsutvecklingen för elever i behov av särskilt stöd.

FO:s synpunkter:

Stadens anvisningar för budgetarbete och verksamhetsuppföljning måste efterfråga adekvata redovisningar av handikappolitiska åtgärder för att verksamheten ska kunna följas upp på ett tillfredställande sätt.

Tillförlitlighet i uppgifter om insatser bland annat enligt rättighetslagen LSS måste säkerställas.

Den kvalitet som utlovas i stadens verksamheter och efterfrågas i stadens upphandlingar måste följas upp.

Bilaga 1 / Instruktion för Stockholms stads funktionshinderombudsman

Arbetsuppgifter

1§ Funktionshinderombudsmannen skall verka för att medborgare med funktionshinder tillförsäkras goda levnadsförhållanden och att de ges samma möjligheter att delta i samhällslivet som andra människor. Funktionshinderombudsmannen skall bevaka stadens verksamheter, utgöra ett forum för funktionshindrade samt följa vad som händer i omvärlden.

2§ Det ansvar för funktionshindrade, som åvilar stadens nämnder och styrelser kvarstår oförändrat. Funktionshinderombudsmannen skall hos nämnder och styrelser initiera förslag till förbättringar. Det ankommer på nämnder och styrelser i enlighet med reglementen, bolagsordningar och stadens riktlinjer att besluta om åtgärder. Ansvar för uppföljning syftar bland annat till att bygga upp rutiner för hantering av uppmärksammade brister och framläggande av förslag till åtgärder. Ansvaret för kvalitetsuppföljning och klagomålshantering åvilar nämnder och styrelser.

Organisatorisk tillhörighet

3§ Funktionshinderombudsmannen tillhör stadsledningskontoret.

Forum för funktionshindrade, anhöriga och organisationer

4§ Funktionshinderombudsmannen skall ge information samt svara för rådgivning och stöd till funktionshindrade, anhöriga och organisationer, nämnder, styrelser samt handläggare och myndigheter. Funktionshinderombudsmannen skall ej handlägga enskilda ärenden och skall ej företräda enskilda medborgare. Funktionshinderombudsmannen har ej befogenhet att överpröva eller ändra av annan myndighet fattat beslut.

Uppföljning och rapportering

5§ Funktionshinderombudsmannen skall fortlöpande bevaka att lagstiftning, stadens riktlinjer, policydokument och handikapplaner följs samt att nämnder och styrelser upprättar lokala handikapplaner. Uppföljningen skall dokumenteras och redovisas för berörda nämnder och styrelser.

6§ Funktionshinderombudsmannen skall avge årlig rapport till Kommunstyrelsen med redovisning av årets verksamhet, belysning av brister samt redogörelse för förbättringsarbetet.

Omvärldsbevakning

7§ Funktionshinderombudsmannen skall utveckla goda samverkansformer med stadens verksamheter samt myndigheter, handikapporganisationer och frivilligorganisationer mfl. Av stor vikt är att utveckla goda samarbetsformer med den statliga handikappombudsmannen. Funktionshinderombudsmannen har ett särskilt ansvar för att tydliggöra och informera om det egna respektive handikappombudsmannens ansvarsområde.

Sekretess

8§ Funktionshinderombudsmannen har att följa de sekretessbestämmelser, som är tillämpliga i den egna verksamheten respektive den verksamhet där en uppgift aktualiseras.

Bilaga 2 / Statistik - Telefonsamtal samt informations- och samarbetsmöten

Inkomna telefonsamtal	Brukare	Handikapporganisationer	Tjänstemän mm	Totalt 2005	Totalt 2004	Totalt 2003		
Januari	18	18	44	80	53	51		
Februari	18	15	49	82	75	41		
Mars	16	7	53	76	83	97		
April	17	13	58	88	47	48		
Maj	21	8	32	61	38	65		
Juni	14	5	63	82	82	62		
Juli	-	-	-	-	23	0		
Augusti	8	8	35	51	30	46		
September	13	11	70	94	74	68		
Oktober	16	15	56	87	84	64		
November	16	7	52	75	28	58		
December	12	4	30	46	29	27		
Totalt	169	111	542	822	646	627		
Samtalsinnehåll			Antal 2005	%	Antal 2004	%	Antal 2003	%
Samtal om myndighetsutövning, rådgivning och vägledning			178	22	171	26	150	23
Samtal om samarbete, information och utbildning			516	63	384	59	410	64
Samtal om tillgänglighet			128	15	91	14	86	13
Totalt			822	100	646	100	627	100

Informations- och samarbetsmöten 2005	Summa 2005	Summa 2004	Summa 2003
Stadens förvaltningar ¹	117	81	120
Handikapporganisationer	43	28	60
Övriga ²	31	54	54
Stadens handikappråd	24	15	21
Medverkan i utbildningsinsatser	46	27	37
Utländska studiebesök	13	11	7
Mediakontakter	11	10	12
Totalt under året	285	226	311

Informations-/samarbetsmöten

¹ Nämnder och styrelser

² Statliga myndigheter, landsting, privata företag